

MEER BIODIVERSITEIT BETEKENT MEER PRODUCTIE

DE METHODE MARK SHEPARD

Landbouwer Mark Shepard was eind november de keynote spreker op Van Akker Naar Bos Congres. Voor een publiek van circa 500 geïnteresseerden sprak hij over zijn manier van herstellende landbouw. Daarbij vormt de natuur ter plekke altijd het uitgangspunt. TEKST & BEELD | KEES VAN VELUW

Zes dagen lang was Mark Shepard the leading guy op het Van Akker Naar Bos Congres in de laatste week van november 2015. Shepard heeft een 42 ha groot bedrijf in het zuiden van Wisconsin waarin hij al 15 jaar op een totaal andere manier boert dan zijn burens. En het werkt. Shepard neemt de natuur ter plekke als voorbeeld. 'Observeer en kopieer' is in het kort de werkwijze van Shepard. Dat gaat in de volgende stappen:

1. Leer van de Natuur

Bestudeer het ecosysteem om je heen, vooral de wilde houtwallen en de slootkanten, en kijk welke planten het goed doen en wat de belangrijkste plantengemeenschappen zijn. De natuur streeft altijd naar biodiversiteit omdat soorten elkaar nodig hebben en ondersteunen. Alleen samen kunnen ze de bodem en het luchtruim goed gebruiken. Een bosrand is een hoog-biodivers productiesysteem. Groeien daar eiken of beuken? Dan kun

Rijen met hazelnoten en in de rij struiken en tussen de rijen graanteelt

De hazelnootoogst is gemechaniseerd

je die in je bedrijf vervangen door tamme kastanjes. Groeien er bramen dan vervang je die door hoogproducerende bessensoorten. Tamme kastanjes produceren, net zo goed als granen, zetmeel voor humane consumptie. Zie je verschillende fotosyntheselagen met hoge bomen, lagere bomen, een struikenlaag, een kruidenlaag en grassen als bodembedekker dan is dat ook in je landbouwsysteem toe te passen. Kijk hoe de natuur het doet en kopieer dat!

2. Waterhuishouding op orde

Zorg voordat je gaat planten dat de waterhuishouding goed is. In Nederland hebben we vaak teveel water dus is een adequate ontwatering van belang. Als het te droog is zorg dan dat je met vijvers of slooten water vasthoudt in het systeem. Vijvers verhogen de biodiversiteit en bieden een woonplaats aan insectenbestrijdende kikkers en maken je bedrijf mooi. Op hel-

lingen, die vaak droog zijn, kun je gebruik maken van 'swales'. Dat zijn greppels die je op hoogtelijnen graaft zodat het opgevangen water niet weg stroomt maar de grond in zakt. De grond uit de greppel vormt een wal naast de greppel, zoals de Saksische haag in Engeland. Zij regelen de waterhuishouding en afhankelijk van de beplanting creëren ze een niche voor heel veel soorten, waaronder insectenetende vogels, natuurlijke vijanden van luizen, slakketende egels enz.

3. Meerjarige gewassystemen

Leg eetbare polyculturen aan met vooral meerjarige gewassen. Meerjarige gewassen zijn per definitie duurzamer dan eenjarige gewassen. Je hoeft niet elk jaar te ploegen, te zaaien en onkruid te wieden. Dat scheelt veel werk en fossiele brandstoffen. De natuur kent veel eetbare soorten en soorten die medicijnen, brandhout en grondstoffen voor paddenstoelenteelt, bemesting, insectenbestrijding enz. leveren. De natuur is altijd multifunctioneel. Er zijn geen afvalstoffen en ze draait op zonne-energie. De uitdaging is om soorten bij en tussen elkaar te zetten die

Het Van Akker Naar Bos kernteam bestaat uit initiator/inspirator/boer Louis Dolmans, heggenvlechter/landschapsinrichter Lex Roeleveld, online strateeg Marieke Karssen, adviseur biologische veehouderij/docent permacultuur Kees van Veluw en projectcoördinator/ontwerper natuurlijke landbouwsystemen Mariska Slot. Samen willen zij het Van Akker Naar Bos-netwerk verder opbouwen met als hoofdoelstelling het in gang zetten van de omschakeling van conventionele landbouwsystemen naar natuurlijke, herstellende en duurzame landbouwsystemen. En bestaande initiatieven ondersteunen, inspireren tot nieuwe initiatieven, onderzoekstrajecten in gang zetten en mogelijkheden creëren om kennis uit te wisselen. Iedereen met dezelfde doelstelling kan een rol spelen in dit proces. Meer info en de ontwikkelingen volgen: www.vanakkernaarbos.nl

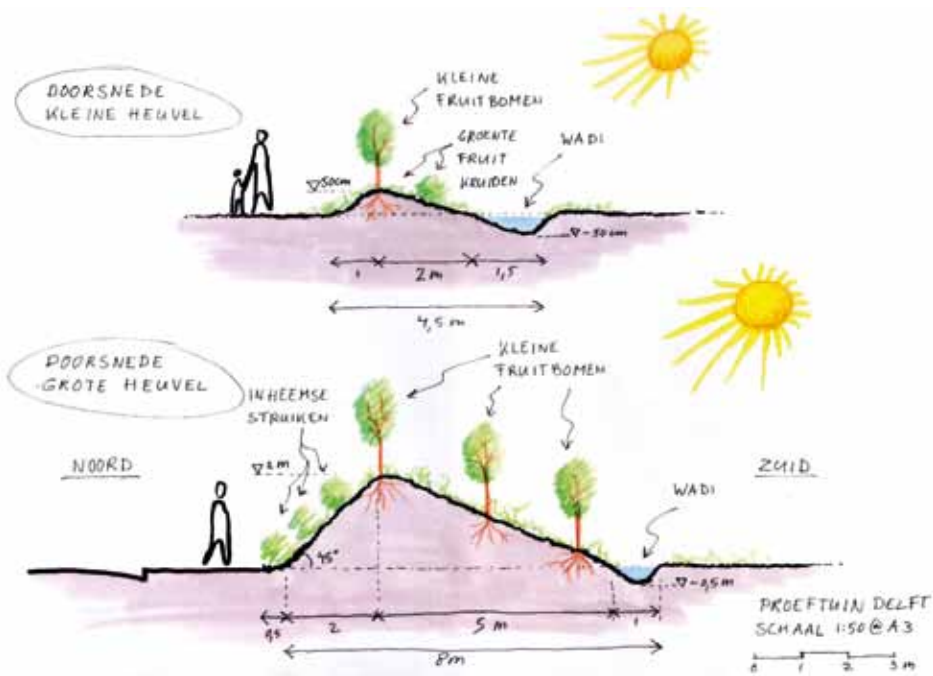

Voorbeeld van een Saksische Haag.
George Muller, 2013, Europe's Field Boundaries

elkaar ondersteunen. Ze kunnen voor elkaar stikstofbinder, schaduwleverancier of windvanger zijn, uitgespoelde mineralen terugbrengen in de bouwvoor of bodemverbeteraar zijn. Vertaald naar een landbouwproductiesysteem kun je hazelnoten als hoogste soort nemen, daaronder of daarnaast een lage appelboom, daaronder een schaduwminnende rode bes en op de grond een grasklaverweide of een eetbare varen. Wellicht dat een klimmende kiwi of rankspinazie ook nog een plek heeft in het systeem. Hoogte en breedte zijn variabel, net zoals je het zelf wilt. Vlinderbloemigen kunnen niet ontbreken, kies soorten die naast stikstof binden en ook iets eetbaars produceren zoals zwarte els (stammetjes om oesterzwammen op te telen), olijfwilg (vruchten) of Siberische erwtenstruik (peultjes en zaden). Een bosrand is vrijwel zelfvoorzienend, gebruik dat in je landbouwsysteem.

4. Successie

Als je bomen plant in rijen voor alley cropping (strokenteelt), houdt dan rekening met de omvang van de bomen als ze volwassen zijn. Je kunt de rijen zo planten dat ze bij volwassenheid een boomgaard vormen waarin de kronen elkaar net niet raken. Zoals in een ouderwetse hoogstamboomgaard. Nadeel daarvan is

Voorbeeld 2 van een Saksische Haag en de mogelijkheden die ze biedt om en natuur en voedsel te produceren. www.groenkracht.nl/uncategorized/301

dat er weinig licht valt op de bodem en een onderteelt moeilijk wordt. Wel kun je zolang de bomen klein zijn tussen de rijen granen of groente telen. Deze geven inkomsten totdat de (fruit)bomen het overnemen. Ook kun je in de rij gewassen telen die van schaduw houden. Als de boomkruinen elkaar raken en je een boomgaard hebt, heb je een fantastische uitloop voor pluimvee. Zet je de bomen verder uit elkaar, dan is een continue onderteelt of tussenteelt wel mogelijk. In Nederlandse boomgaarden stonden vroeger bessen als onderteelt! Mark Shepard

past het laatstgenoemde systeem veel toe, maar hij heeft ook alley-cropping-systemen met bomen die uiteindelijk een bosweide of een silvopastoraal systeem of boomsavanne voor zijn koeien worden.

Het bedrijf van Shepard produceert een verscheidenheid aan producten. Vier ondernemers halen er een inkomen uit. In zijn boek 'Herstellende landbouw', geeft Shepard een idee van het productieniveau: 1 ha levert 1150 kg tamme kastanjes, 8000 kg rode bessen, 2250 kg asperges en 5 vleeskoeien, 10 slachtvarkens en 25 kalveren per jaar en heel veel biodiversiteit, zoals kneutjes, wezels en andere rode lijstsoorten. Mark koopt de dieren in het voorjaar en mest ze af in de verschillende systemen van zijn bedrijf. In de herfst worden ze allemaal geslacht. Hij heeft dus geen stallen. Kippen houdt hij wel het jaar door maar die hebben geen stal nodig.

Een luchtopname van Mark Shepard's bedrijf. Het overgrote deel bestaat uit Alley Cropping met granen als tussen-teelt, hier en daar grotere velden voor granen en een silvopastoraal systeem (midden rechts)

In Nederland zijn nog geen echte voorbeelden, maar er is wel een enorme belangstelling en er wordt op verschillende plekken geëxperimenteerd. In België past Taco Blom al 15 jaar een meerjarig teeltsysteem toe en haalt goede producties zonder veel input. Shepard en de 500 congressgangers zijn er van overtuigd dat dit soort systemen een echt duurzame landbouw teweegbrengt. Het combineert namelijk de productie van hoge kwaliteit voedsel met natuur en biodiversiteitsproductie, bindt CO₂ in bomen en bodem en zorgt voor zinnige arbeid en sociale samenhang. ■